

Yılanların Öcü 1962

Metin Erksan

GENEL BAKIŞ

Yönetmen. Erksan (1929-2012) üniversitede sanat tarihi eğitimi aldıktan sonra sinemaya, senaryo yazarlığı ve eleştirmenlik yaparak başlamıştır. İlk filmi Karanlık Dünya (1952)'dan itibaren pek çok filminde toplumsal gerçekçi bir yaklaşım benimseyen Erksan, pek çok kez sansür engeliyle karşılaşmıştır. Sanat filmlerinin yanı sıra gişe filmleri de çeken yönetmen Türk Sineması'na hem içerik hem de biçim açısından pek çok yenilik getirmiştir. Yönetmenlik dışında yapımcı ve senarist olarak da çalışan Erksan'ın sanatsal yönü ağır basan filmleri kadar gişe filmleri de bulunmaktadır. Ayrıca değişik türlerde yapımlara imza atan yönetmenin hem edebiyattan hem de dünya sineması/tiyatrosundan yaptığı uyarlamalar büyük beğeni toplamış, yurt içinde ve yurt dışında pek çok ödül almıştır. Türkiye'nin kamu televizyonu olan TRT için de televizyon filmleri çeken yönetmen, sinema emekçilerinin örgütlü mücadelesi içinde de öncü bir rol üstlenmiştir. Sinema eğitimi adına da önemli katkıları olan Erksan, Türk Sineması'nda sayılı *auteur* yönetmenlerden birisi olarak kendine özel bir yer edinmiştir.

Film. *Yılanların Öcü* Metin Erksan'ın mülkiyet üçlemesi olarak anılan filmlerinden ilkidir. Başta da belirtildiği üzere film, yazar Fakir Baykurt'un aynı adlı eserinden uyarlanmış ve yine özgün içeriğe uygun biçimde yazarın doğup büyüdüğü köyde çekilmiştir. Filmdeki mülkiyet çatışması, köyün ortak arazinin usulsüz olarak satışının yanı sıra mülkiyet meselesinde para ve güç ilişkilerinin etkisini sorgulamaktadır. Mağdur edilen fakir bir köylü ailesi ise tüm bireyleriyle (Anne İrazca, oğul Bayram, gelin Hatça- ve torun Ahmet) haksızlığa karşı mücadele eder. Film, 1962'de çekilmesine karşın uzun süre sansürle mücadele verir. Önce hem yurt içinde hem de yurt dışında yasaklanan film, sonrasında sadece yurt içi gösterim izni alabilir. Ancak gösterimleri sırasında çeşitli olaylar çıkar. Yurt dışında ise ancak 1965'te gösterim şansı bulur. Köy gerçekliğinin önemli örneklerinden biri olarak kabul edilen *Yılanların Öcü*, İstanbul Film Festivali Türkiye Klasikleri Yeniden projesi kapsamında restore edilir ve 2015'te yeniden izleyiciyle buluşur.

Arkaplan. 1960'larda Türkiye'de on yıllık tek parti iktidarı geride bırakılmış ve askeri darbe sonrası hazırlanan yeni Anayasa'yla yeni bir dönem başlamıştır. Ülkede görece demokratik ve özgürlükçü bir dönemin başladığı söylenebilir. Özellikle sol akımların yükselişte olduğu bu dönemde öğrenci ve işçi hareketleri artmış, sınıfsal bir bilinçlenme gündeme gelmiştir. Türk Sineması açısından ise film üretiminin sayıca artmaya başladığı bu yıllarda özgün senaryoların ve *auteur* yönetmenlerin görülmeye başlandığı, sinema adına kuramsal tartışmaların yapıldığı entelektüel bir ortam söz konusudur. Bir yandan ticari getirisiyle melodram ve güldürüler artarken, bir yandan da iş-emek-toprak sorunsalını perdeye taşıyan filmler ortaya çıkmıştır. Bu filmler arasında Fakir Baykurt'un aynı adlı eserinden uyarlanan *Yılanların Öcü*, Türk Sineması'nda köy gerçekliğini anlatan ve toplumsal gerçekçilik başlığıyla kavramsallaştırılan yaklaşımın ilk örneklerinden biridir.

SİNEMASAL ANLATIM

Yılanların Öcü, çorak bir Anadolu köyünde geçmesi bakımından tüm görsel anlatıda köyde kıt kanaat çiftçilikle geçinen bir ailenin yaşamını konu edinmiştir. Bu bağlamda filmin görsel tarzı, bu köy gerçekliğini yansıtabilecek biçimde tasarlanmıştır. Kurak arazilere eşlik eden toprak yollar ve kerpiç evler gösterilmektedir. Filmde gerçek mekânlar kullanılması da filmin gerçeklik duygusunu artırmaktadır. Siyah beyaz olarak çekilen filmde fakir ve ezilmiş bir köylü ailenin yaşamı, hayalleri ve mücadelesi Erksan'ın sinemasal unsurlarıyla perdeye yansımaktadır. Filmde yılanlar önemli bir unsur olarak yer almakla birlikte sessizlikleriyle ve gizemleriyle dikkat çekmektedir.

Aydınlatma. Filmin aydınlatmasında temel olarak gün ışığı tercih edilmiştir. Film zamanı içinde akşam veya gece olduğu belirtilen sahnelerin bile gündüz çekildiği görülmektedir. İç mekanlarda da filmin siyah beyaz olmasının da etkisiyle keskin bir kontrast dikkat çekmektedir.

Kamera ve Çekim Teknikleri. Film teknikleri arasında dikkati ilk çeken kamera konumlarında alt açının

çok sık kullanılmasıdır. Film boyunca ezilen, hakkı gasp edilen bir köylü ailenin ve özellikle ailenin büyüğü olarak Irazca'nın görüntülenmesinde bu açının tercih edildiği görülmektedir. Böylece kamera/yönetmen/film onlardan yanı olduğunu belli eder. Çekim süreleri de oldukça uzundur. Sahnelerde kesmeye ancak gerekli durumlarda ve yakın çekime geçmek amacıyla başvurulmuştur. Film boyunca özellikle yüzlere, çarıklı ayaklara, yıpranmış ellere vurgu yapmak amacıyla ve karakterler arası ilişkilerin, duyguların ve tepkilerin ifade edilmesi noktasında yakın çekimler kullanılmıştır. Takip çekimleri ise özellikle karakterlerin koşmasına eşlik edecek biçimde ve gerilimi tırmandırmak amacıyla tercih edilmiştir. Bu sahnelerde karakterlerin kameraya doğru hareketlerinde kısa çekimlerle elde edilen dinamik bir kurgu vardır. Hatça'nın bayılma sahnesinde de özel bir kamera hareketiyle öznel bir kamera açısı tercih edilmiştir. Öznel çekimlerin yerine genellikle nesnel bir kamera kullanımı yaygındır. Film içinde yılanlardan söz edildiği sahnelerde izleyici yılanı görür ama karakterler göremez. Ayrıca kameranın başka nesnelere arkasından çekim yapmasıyla gözetleme duygusu yaratılmıştır. Yılanların bir süre karakterleri gizlice izlediği izlenimi özellikle evde yılan aranırken dikkat çeker. Kıvrılarak hareket eden yılanların yakın çekimlerine de yer verilmiştir. Köy içindeki açık alanlarda ve kalabalık sahnelerde uzun çevrimler tercih edilmiştir. Diyaloglar, aç-karşı aç çekimleriyle verilirken, iki karakter arasında ilişki kurmak için ani çevrimlerden yararlanılmıştır.

Müzik ve Ses Efektleri. Filmin mekânı bir Anadolu köyü olduğundan müzik tercihlerinin bu doğrultuda tasarlandığı anlaşılmaktadır. Filmin başında duyulan folklorik ve neşeli tınısıyla dikkat çeken müzik, filmin ilerleyen bölümlerinde yerini gerilimli bir tarza bırakmaktadır. Film boyunca süren aynı gerilimli fon müziğinin nerdeyse tüm sahnelerde kullanıldığı görülmektedir. Anlatı içinde var olan nal ve kağrı sesleri, kazma/kürek sesleri, bağırışlar dışında özel bir ses kullanımına rastlanmamaktadır. Ancak köy ortamını yansıtmaya bakıldığında davul/zurna ve ezan sesleri anlatımı destekleyen unsurlar olarak kullanılmış, ses tasarımında doğal ortam sesleri tercih edilmiştir.

KİŞİLER

Irazca: 50'li yaşlarda. Yaşlı, dul, aile otoritesinin sahibi. Bayram'ın annesi. İnatçı ve kararlı. Evinin önüne yapılmak istenen eve karşı mücadele ediyor.

(Kara) Bayram: 30'lu yaşlarda. Evli, fakir, çalışkan, çiftçi. Irazca'nın oğlu, Hatça'nın kocası, üç çocuk babası. Kendi evi, küçük bir arazisi ve hayvanları var.

Hatça: 30'lu yaşlarda. Evli, fakir, güzel, çekingen. Bayram'ın karısı, Irazca'nın gelini. Üç çocuk annesi. Kocasına aşık, kayınvalidesine saygılı. Haceli tarafından saldırıya uğrayınca bebeğini kaybediyor.

(Deli) Haceli: 30'lu yaşlarda. Evli ve üç erkek kardeşi var. Bayram'ın evinin önündeki araziye satın alıp ev yapmak istiyor. Eski mahkûm olması nedeniyle temkinli olmaya çalışıyor.

Muhtar: 40'lı yaşlarda. Evli, paragöz, kurnaz. Köyde otorite sahibi. Haceli'yi köyün arazisini satın almaya ikna ediyor ve ev yapım süreci boyunca kışkırtıp sonra tüm sorumluluğu ona yüklüyor.

ÖYKÜ

Bayram, küçük arazisinde kıt kanaat geçinen ama gelecekte umutlu, çalışkan bir çiftçidir. Karısı Hatça ve büyük oğlu Ahmet ile tarlada çalışırken, Ahmet bir yılan öldürür. Aynı gün akrabaları da evinde yılan gördüğünü söyler, yılanın eşinin intikam için döndüğüne inanırlar. Bu sırada Haceli, köyün ortak arazisi olan ve Bayram'ın evinin önüne denk gelen alanı muhtarın para karşılığında yaptığı usulsüz satış sayesinde alır ve ev yapımına başlar. Oğlu tarlada çalışırken, evde torunlara bakan Irazca ise bu evin yapımını engellemeye kararlıdır. Önce temel kazılmasını engellemeye çalışırlar, sonra kazılan temelleri doldururlar. Haceli'nin arazide nöbet tutmaya başlamasıyla da ev yapımında kullanılacak kerpiçleri kırarlar. Haceli bunu öğrenince Bayram'ın evini basar ve Hatça'ya saldırır. Irazca ve Bayram'ın müdahalesiyle Hatça kurtulur, Bayram ve Haceli'yi ise ancak köylüler ayırabilir. Muhtar, Bayram'a ders vermek için çağırır ve yakalatıp dövdürür. Bu sırada rahatsızlanan Hatça ise bebeğini düşürür, kendi hayatı da tehlikededir. Oğluna haber vermeye gelen Irazca ise hem oğlunun dayak yediğini hem de kuzularının çalınarak köye gelecek kaymakama sunulacağını öğrenir. Kaymakam köye varmadan onu durdurur, tüm olanları ona anlatır. Köye geldiğinde muhtarın önderliğinde büyük merasimle karşılanan kaymakam, ev olayını sorar ve usulsüzlüğün giderilmesini ister. Bebek olayını öğrenen muhtar ise olayın sorumluluğunu Haceli'ne yıkar ve Hatça'ya bakması için bir sağlık görevlisi çağırır, Hatça bu sayede kurtulur. Ev yapımını engellemeyi başaran Irazca ise bu sefer kaybettiği torunu için adalet arayacaktır. Irazca'nın kararında bir yılan sokma haberi etkili olmuştur zira yılanlar bile intikam almaktadır.

TEMALAR

Mülkiyet. Film, toprak üzerindeki bir mülkiyet çatışması üzerine kurulmuştur ve iki aile karşı karşıya gelmiştir. Ancak mülkiyet sorununun nedeni paylaşılabilen bir arazi değildir. Köyün ortak alanlarından birinin usulsüzce satılması ve başka birinin evini kapatacak biçimde ev yapımına başlanmasıdır. Zira muhtarla iş birliği yaparak usulsüz ev yapımına başlayan Haceli güçlü ve zengin; mağdur edilen Bayram ve ailesi ise yoksul ve güçsüzdür. Bir yandan bu güç ve para dengesizliğinin mülkiyet meselesindeki etkisi konu edilirken, bir yandan da köye ait bir alanın satılmasıyla muhtarın haksız kazanç sağlaması eleştirilmektedir. Bunlara karşın İrazca ve Bayram her yolu deneyerek cesurca karşı dururlar. Hem kaymakamın olaya el koyması hem de son sahnede dava açma kararı alınmasıyla hukuka ve devlete güvenilmesi ve mücadeleden vazgeçilmemesi önerilmektedir.

Aile. Anadolu'nun küçük yerleşim bölgelerinde önemli bir toplumsal yapı unsuru olarak ailenin bu filmde altı çizilmiştir. Ailede herkesin yükleneceği sorumluluklar belirlenmiştir. Büyüğe saygı, küçüğe sevgi esastır. Her ne kadar ailenin otoritesi İrazca'da gösterilse de İrazca oğlunu ezmez, hatta sıklıkla oğlunu ailenin lideri olarak gösterir. Sorunlar aile içinde konuşulur, karar verilir, kararlara herkes uyar. Zayıflıklar aile dışına belli edilmez. Filmde haksızlığa uğrayan İrazca ve ailesinin mücadelesi konu edilmektedir. Aile yaşlısından gencine birlik olarak bu haksızlık karşısında direnir. Ev, ailenin yaşam mekânı olarak kutsanır, zira filmdeki çatışmanın konusu da bu evin korunmasıdır.

Kötülük Metaforu Olarak Yılan. Yılan, filmin adı da dahil olmak üzere anlatıda yer yer kullanılan ve sonuca da etki eden bir unsurdur. Filmin geçtiği coğrafyada sık rastlanan bir hayvan olmasının yanı sıra filmde özel olarak bir metafor olarak kullanılmıştır. Bu anlamda yılanla ilgili pek çok atasözüne de yer verilmiştir: Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın, yılanın başını küçükken ezeceksin, koynumuzda yılan beslemişiz. Filmde yılan, insanlığın karşısındaki tüm kötülüklerin vücut bulmuş halidir. Anlatıda da bahsedildiği üzere insanın yılanla yani simgesel düzeyde kötülükle çatışması süregelen bir mücadeledir. İnsanlar kötülükten korksalar bile Bayram'ın babası, Bayram ve oğlu Ahmet gibi yılanla cesurca yüzleşmek zorundadır. Final sahnesinde de filmin sonunu belirleyen karar da yine yılanlarla ilişkilendirilmiştir. Tüm kötülüğüne karşın intikam arayışları bakımından insanlara örnek gösterilmektedir.

Küçük İnsanların Mücadelesi/Adalet. Anlatı, fakir ama geleceğe dair umutlu, naif hayalleri olan bir ailenin mücadelesi üzerine kurulmuştur. Kısıtlı olanaklarına karşın çalışkan ve dürüst insanlar olarak kendi hallerinde geçinip giden bu aile, haklarının gasp edilmesi karşısında kararlılıkla direnir. Aile bireylerinin filmde sık sık güçsüzlükleri, kimsesizlikleri, yoksullukları vurgulansa da paranın sahibi Haceli'ye ve köy otoritesinin sahibi muhtara boyun eğmezler. Kimi zaman akıl oyunlarıyla ve cesur duruşlarıyla kimi zaman küçük kurnazlıklarla ev yapımını aksatırlar. Ancak iş fiziksel şiddete dayanınca artık daha büyük bir otoritenin adaleti sağlaması gerekir. Filmde bu iktidar gücü, devletin kırsaldaki temsilcisi kaymakamdır. İdealist kaymakam, mağdur edilen köylünün yanında yer alır ve bu küçük insanların mücadelesini destekler. Öte yandan doğada bile haksızlığa/şiddete uğrayan canlıların - yılanların- intikamlarını alması bu aile için örnek olur. Filmin sonunda kağnıyla da olsa adalet aramak üzere yola çıkan ailenin görüntüsü ezilen tüm köylüler için umutlu bir sona işaret eder.

Patriyarka (Ataerkillik). Anadolu'nun küçük, ücra ve kurak bir köyünde geçen filmde ataerkilliğin çeşitli görünümüne rastlanmaktadır. Aile içindeki otorite ilişkilerinde baskın bir anne (aile reisinin annesi) figürü dikkat çekmektedir. Korkusuz ve kararlı karakteriyle İrazca'nın hem aile içinde hem de köyde saygın biri olduğu anlaşılmaktadır. Bayram da annesine büyük saygı gösterir, onun yol göstericiliğini ve kararlarını destekler. Kendini oğluna ve ailesine adeta siper eden İrazca köy ortamında oğlunun erkeklik gururunun kırılmaması için bahaneler üretmekten de geri durmaz. Zira bir ailede karar veren, yönlendiren, harekete geçen evin erkeği olmalıdır. Bu durum pek çok kez farklı karakterlerin ağzından dile getirilir. Toplumsal cinsiyet ayrımına dayalı iş bölümü de köyde açıkça gözlenir. Tarlada birlikte çalışan kadın ve erkeğe karşın, kadın ev işlerinde de büyük sorumluluk taşır. Tarladan eve döndüğünde Hatça'nın yemek, ev düzeni, çocuk bakımı ve yemek gibi pek çok başka işle uğraştığı görülür. İrazca bile gelinini geç uyandırdığı için iğnelenirken, oğlunu dinlenmesi için teşvik eder. Büyük oğlan çocuk Ahmet'e aile içinde atfedilen önem de toplumsal cinsiyete ilişkin dikkat çekici bir ipucudur. Ahmet daha küçük yaşında kendisine biçilen erkeklik değerlerine ve ölçütlerine göre yetiştirilmekte, görevlendirilmekte ve ödüllendirilmektedir.

Cinsellik. Film mekânı olan köy, küçük ve kapalı bir yerleşim alanıdır. Geniş aile yaşam biçiminin egemen olduğu bu toplumsal yapı içinde bireylerin hem gündelik hem de özel yaşantılarının kuralları toplum tarafından katı biçimde çizilmiştir. Bu ortamda cinsellik de son derece örtük biçimde yaşanmaktadır. Eşler

arasındaki cinsel ilişkiler bile gizli yaşanmaktadır. Özellikle kadının cinsel isteklerini sadece ima yoluyla dile getirebildiği, Hatça üzerinden örneklendirilmektedir. Öte yandan Erksan, diğer filmlerinde de olduğu gibi, cinselliğin insani yönünü, tutkusunu perdeye taşımaktan çekinmeyen bir yönetmendir. Tüm ailenin aynı odayı paylaştığı bir evde cinselliklerini yaşayamayan Bayram ve Hatça için cinsellik, kaçamak bakışlardan ve gizli sevişmelerden ibarettir. Ayrıca kocasının cinsel yaklaşımlarına tepki gösteren Fatma Bayram'la yasadışı bir cinsel ilişki yaşar. Bu cinsel ilişkiye Irazca'nın aracı olması ise erkek olarak oğluna tanıdığı bir ayrıcalık olarak yorumlanabilir.

İntikam. Film, adından da anlaşılacağı üzere intikam duygusu üzerinden ilerlemektedir. Ev yeri nedeniyle ortaya çıkan ana çatışma, film boyunca tarafların eylemleri ve bunlara verilen tepkiler yani intikamlar üzerinden gelişmektedir. Haceli'nin temel kazması-Irazca'nın temelleri doldurması, Irazca'nın kerpiçleri kırması-Haceli'nin Hatça'ya saldırması, Bayram'ın dövülmesi-Irazca'nın kaymakama şikâyete gitmesi intikam teması üzerinden okunabilir. Ancak kuşkusuz asıl intikam, ölen bebek için alınacaktır. Bu noktada filmin başında öldürülen eşinin intikamı için geri dönen yılan, Irazca'nın karar vermesini sağlar. Aile, aksi tüm görüşlere (imam, sıhhiyeci, vb.) karşın intikam almak için yola çıkar. Buradaki intikam kavramının olumsuz bir anlam taşımadığını, tersine yapılan kötülük, uğranılan haksızlık karşısında talep edilen bir bedel olduğuna dikkat edilmelidir.

KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Irazca

Ailenin büyüğü ve Bayram'ın annesi olarak Irazca hem evde hem de köyde baskın bir karakterdir. Evinin önüne ev yapılmasını engellemeye kararlıdır. Yaşı nedeniyle evde çocukların bakımını üstlenmiştir. Evde kararları veren odur.

Otoriter. Irazca, ailenin büyüğü olarak otoritenin de sahibidir. Hem oğlu Bayram'ı hem gelini Hatça'yı hatta zaman zaman torunu Ahmet'i bile yapacakları konusunda yönlendirir. Ev yapımını engellemek için ailesini örgütler.

Cesur. Eşini kaybetmiş dul ve yaşlı bir kadın olarak Irazca, karşısına çıkan zorluklara boyun eğmez, cesurca mücadele eder. Onun bu özelliği Ali Dayı tarafından da açıkça ifade edilip, övülür. Önce Haceli ve kardeşlerinin temel kazmasını engeller, yeri gelir kazmanın önünde durur. Bazen karşısındakini tehdit eder, bazen de kurnazca açılan temelleri yeniden doldurur ya da kerpiçleri kırar. Hakkını yedirmemek adına ölümü bile göze almıştır. Köydeki otoritenin sahibi muhtar karşısında geri adım atmaz. Sonunda kaymakama başvurur. Filmin sonunda da adalet arayışına devam eder.

Bayram

Küçük bir arazisi ve birkaç hayvanı olan fakir ama çalışkan bir çiftçidir. Ailesine dair küçük hayalleri vardır. Annesinin de desteğiyle evinin karşısına ev yapılmaması için mücadele verir.

Gariban. Bayram ailesini kıt kanaat geçindirecek kadar kazanabilen, fazla malı mülkü olmayan fakir bir köylüdür. Köydeki evi, karısıyla bir birlikte ekip biçtiği küçük bir arazisi ve birkaç hayvanı dışında bir şeyi yoktur. Hayalleri bile iyi bir hasat, birkaç hayvan ve oğlunu okula göndermenin ötesine geçmez. Köyde de kendi halinde yaşayıp gider. Muhtar tarafından sürekli hor görülür.

Haceli

Deli Mehmet'in dört oğlundan en büyüğüdür. Eski bir hükümlü olması nedeniyle kardeşlerinden daha temkinlidir. Köy arazisini para karşılığı usulsüz olarak satın alıp, Bayram'ın evinin önüne ev yapımına başlar.

Nüfuzlu. Haceli, köy yönetimindeki nüfuzunu ve parasını kullanarak köyün ortak arazine ait bir evlik yer satın almıştır. Ancak bu durum muhtarla iş birliği içinde usulsüz bir satıştır. Haceli ve kardeşleri babalarının deli lakabını da kullanarak köyde istediklerini elde etmeye almışlardır. Muhtarla birlik olup yine nüfuzlarını kullanarak Bayram'ın ev yapımına karşı tepkisini bastırmaya çalışırlar.

Aceleci. Haceli eski hükümlü olmanın getirdiği tedirginlikle kardeşleri kadar tehditkâr olmasa da yeni yapacağı evin hayali onu cezbetmiştir. Ancak Irazca'nın engellemeleri onu çileden çıkarır ve fiziksel

şiddete başvurur. Bu süreçte hem kardeşleri hem de muhtar onu sürekli yönlendirmiştir. Ders vermek için Bayram'ın kuzusunu çalmış, pusu kurup dövdürmüştür.

OLAY ÖRGÜSÜ

Kağrı Tekerli. Film, dönen bir kağrı tekerleği üzerine gelen jenerikle başlamaktadır. Geri kalmışlığın sıklıkla kullanılan bir metaforu olarak kağrının dönen tekerliği aynı zamanda değişmeden süregiden köhne bir zihniyeti temsil etmektedir.

Dönen kağrı tekeri üzerine filmin adı gelir.

Küçük Toprak Küçük Hayaller. Folklorik bir müziğin eşlik ettiği filme ait ilk görüntüde kuru otlar ardından görünen bir kağrıda üç kişilik bir aile görünür. Yakın çekime geçildiğinde kağrıda gitmekte olan Bayram'ın oğluna (Ahmet) ve karısına (Hatça) hayallerini anlattığı duyulur. Bayram'ın hayali, iyi bir hasat sonrası bir öküz, oğluna şapka, yelek ve çizme gibi üst sınıfa ait giysiler, karısına ise renkli ve ipek kumaştan kıyafetler almak ve oğlunu okula göndermektir. Bayram'ın fakir bir Anadolu köylüsünün küçük hayallerini umutla anlattığı bu sahnede, Hatça'nın ise bir yandan bu hayali engelleyebilecek felaketlerden çekindiğini bir yandan da kendini bu hayale kaptırmaktan alıkoymadığı görülür.

Çorak bir Anadolu köyünde kağrı üstünde gariban bir aile

Kağrıda giderken kurulan hayaller

Hatça Hamile. Ahmet kağınya bağlı hayvanları gütmeye gönderilirken, Bayram ve Hatça tarlada çalışmaya başlarlar. Hatça, Bayram'dan kıyafet yerine günlük işlerine bir parça konfor katacak büyük bir leğen almasını ister. Bayram da ona askerde gördüğü duşları anlatır. Ancak duşu köye getirmek mümkün değildir. Bayram ve Hatça'nın hayallerinin bile sınırı olduğunun altı çizilir. Örtük bir cinsel göndermenin de yapıldığı bu sahnede Hatça'nın dördüncü çocuğa hamile olduğu anlaşılır. Hatça fakirliğe vurgu yaparak daha fazla çocuk istemezken, Bayram işgücü olarak gördüğü çocuk haberine sevinir. Sahne Ahmet'in bağırmasıyla sona erer.

Bebek haberi Bayram'ı mutlu ederken, Hatça'yı endişelendirir.

Yılanların Hikâyesi. Ahmet koşarak Bayram ve Hatça'nın yanına gelir ve yılan gördüğünü söyler. Tarif ettiği yere koşan Bayram, yılanları arar. Yanına gelen Ahmet ve Hatça'ya "savaşımız var yılan milletiyle" diyerek yılanları öldürmenin gerekliliğini anlatır ve Ahmet'e cesaret verir. Yılanların kralı olduğunu söylediğini Şahmaran'ın hikayesini Hatça'ya anlatır. Kamera, Bayram ve Hatça'nın yürüyüşünü ağaçlar ve kuru dallar arasından izlerken, Bayram babasının Şahmaran'ı cesurca öldürüp parçalara ayırdığını Hatça'ya söyler.

Filmde kıvrılarak görüntülenen yılanlar gerçektir.

Yılan Katili. Bu sırada Ahmet de yılanı tekrar görür, sopayla vurarak öldürür ve annesiyle babasını çağırır. Bayram oğluna gururla bakar, zira Ahmet, dedesinin izinden giderek kötülüğün bir metaforu olarak resmedilen yılanı öldürmüştür.

Bayram, kötülük timsali yılanı öldüren oğlu Ahmet'e gururla bakar.

Ev Önüne Ev. Haceli ve kardeşleri (Deli Mehmet'in oğulları) Bayram'ın evinin önündeki alana ev yapmak için ölçüm yapmaktadırlar. Kamera hızlı bir çevrimle onları izlemekte olan Irazca'ya (Bayram'ın annesi) döner. Haceli, Irazca'dan korktuğunu söyler. Bu sözler, kameranın alt açısıyla görüntülenen Irazca'nın köy içindeki konumuna ve güçlü kişiliğine yapılan göndermeyle tamamlanır.

Köy yerinde ev önünde ev yapımı.

Şükürcü Zihniyet. Kağnıyla eve dönen Bayram ise selam verdiği imamın hayatındaki olumsuzluklara karşın şükretmesini eleştirir. Böylece Bayram'ın düzenin bir temsilcisi olan din adamının şükürcü zihniyeti karşısında mücadeleci biri olacağıın ilk sinyali verilir.

Bayram her olumsuzluğa karşın şükreden imamı eleştirir.

Kahraman Ahmet. Ahmet'in yılanı öldürdüğünü öğrenen Irazca çok sevinir. Ailenin ilk erkek torunu olan Ahmet'in bu cesur davranışı, toplumun beklediği erkeklik ölçütlerine uymaktadır.

Ahmet'in yılanı öldürmesi takdir edilir.

Yılan İntikam İçin Döner. Ali Dayı gelir ve Haceli'nin ev planını ve bunun arkasında yatan usulsüzlüğü ve rüşveti anlatır, itiraz etmesi için Bayram'ı cesaretlendirir. Aile, yemek sırasında olayı konuşurken Sultan (Irazca'nın kardeşi) evinde yılan gördüğünü bağıarak gelir. Yılanın, eşinin intikamı için döndüğüne inanırlar.

Sultan evinde yılan gördüğünü söyler.

Yılan Arama. Bayram ve Ahmet yılanı bulmaya giderler. Baba-oğulun takip çekimi sırasında yer yer kesmeler yapılarak tempo artırılmıştır. Evi aramaları sırasında ise çeşitli kırımların arkasından onları görüntüleyen kamera adeta yılanların onları izlediği hissi yaratır. Yılan bulunamaz ama Sultan ve Bayram arasındaki diyalogda yılan-insan arasındaki mücadele iyi-kötü mücadelesi olarak nitelenir ve insanların korkularına karşın mücadeleyi bırakmayacağı bilgisi verilir.

Bayram ve Ahmet koşarak Sultan'ın evine giderler.

Bayram, Sultan'ın evinde yılanı ararken, kamera gözetleme hissi yaratır.

Irazca Temel Kazdırmaz. Irazca eve dönen Bayram'a ev konusunda sert tepki vermeleri gerektiğini söyler ve bu mücadelenin kolay olmayacağı konusunda uyarır. Kararma-açılmayla sabah olduğu anlatılır ancak Irazca bütün gece uyumadan nöbet tutmuş gibidir. Dışardan gelen sesler üzerine Haceli'nin kardeşlerini görürler. Irazca Bayram'ı tarlaya gitmesi konusunda ikna eder. Haceli tam evin temeli için ilk kazmayı vuracakken, Irazca korkusuzca önüne dikilir.

Irazca bütün gece uyumaz.

Irazca kazmanın önüne geçer.

Haceli'nin Tedirginliği. Irazca Haceli'ne kendisini öldürmeden bu evi yaptıramayacağını, öldürürse de hapse gireceğini söyler. Haceli, ev inşaatının kolay olmayacağını anlar ve kazma işine ara verir. Yolda kardeşlerine bir yandan ev hayallerini, bir yandan da yeniden hapis yatma korkusunu anlatır. Muhtara şikâyete gider.

Haceli, ev inşaatının kolay olmayacağını anlar.

Irazca Temelleri Doldurur. Hacı ve kardeşleri tekrar kazmaya devam ederlerken, Bayram gelir. O da kendisinin kolay lokma olmadığı konusuna Hacı'yi uyarır. Akşamına köyde toplantı yapılacağı duyurulur. Bayram toplantıya gidince Irazca, Hatça ve Ahmet gizlice Hacı'nın kazdığı temeli doldururlar.

Irazca, Hatça ve Ahmet temeli doldururlar.

Muhtarın Uyarısı. Bu sırada kahvehanedeki toplantıda muhtar, köyün malı olan bu araziye Hacı'ye sattığını ilan eder. Bu konuya itiraz edilmemesi konusunda Bayram'ı uyarır. Bayram'ı korkutmaya çalışır.

Muhtar kahvede araziye Hacı sattığını ilan eder, Bayram'ı uyarır.

Fatma'nın Gizli Tutkusu. Ertesi gün ev yerine gelen Hacı temellerin doldurulmuş olduğunu görünce şok olur. Irazca'ya çıkışsa da bir şey yapamaz. Sonra karısı Fatma konuşmak üzere Irazca'nın yanına gider. Bayram'a âşık olduğunu itiraf eder. En azından komşu olmak istediğini söyler. Irazca Fatma'nın durumuna içten içe üzülür ve bunu Bayram'la paylaşır.

Fatma, Bayram'a olan gizli aşkını Irazca'ya anlatır.

Ali Dayı'nın Desteđi. Hacı artık karısı Fatma ile birlikte ev inşaatının başında tüfekte nöbet tutmaktadır. İrazca ve Ahmet, Hacı'nın kullanacağı kerpiçlere bakmaya giderler. Bu sırada gelen Ali Dayı da İrazca'yı cesaretlendirir. İrazca muhtarın da Hacı'yle birlik olduğunun farkındadır.

Ali Dayı ve İrazca, Hacı'nın kerpiçleri başında konuşurlar.

Fatma Muradı. Akşam muhtar, Hacı ve İrazca'yı kahvehaneye çağırıldığı sırada Bayram ve Fatma gizlice buluşurlar. Ev inşaatının temelleri üzerinde birlikte olmaları oldukça manidardır. Hacı Bayram'ın evinin önüne ev yaparken, Bayram onun karısıyla birlikte olmaktadır.

Erksan'ın cinsel gönderme içeren bir çekim açısı.

Fatma ve Bayram'ın yasak ilişkisi

Muhtar Irazca'yı Uyarır. Önce Bayram'ı uyarın muhtar, bu kez Irazca'yı çağırır. Haceli'ne arka çıkarak Irazca'yı ev yapımını engellememesi için uyarır hatta tehdit eder. Ancak Irazca inadından vazgeçmez. Muhtar, Irazca ve Bayram'a bir ders vermeye karar verir. Ziyarete gelecek kaymakama sunmak üzere Bayram'ın bir kuzusunu çalması için Haceli'yi kandırır.

Muhtar, bu kez de Irazca'yı uyarır.

Irazca Kerpiçleri Kırar. Muhtarın yanından dönen Irazca, ailesini örgütler. Gece karanlığında tüm aile Haceli'nin kerpiçlerini kırarlar. Bu sırada uğradıkları haksızlık karşısında yaşadıkları hırs ve öfke yüzlerine yapılan yakın çekimlerle ifade edilir. Ayrıca un ufak olan kerpiçler de yakın çekimle gösterilmiştir.

Kırılan kerpiçler, suya düşen hayaller

Köyde Aşk Gizlidir. Köy evinde aynı odada uyuyan aile bireyleri açısından herhangi bir mahremiyet söz konusu olamamaktadır. Sabah kocasına sarılarak uyanan Hatça, kayınvalidesinin kendisine baktığını görünce utanır. Bayram'la bakışarak farklı bahanelerle dışarı çıkarlar ve ahırda birlikte olurlar.

Köyde cinsellik, kaçamak bakışmalardan ve sevişmelerden ibarettir.

Kuzu Meselesi. Muhtarın önerisiyle Bayram'ın sürüsünden kuzu çalan Haceli, muhtarın takdirini kazanır. Kuzu, köye gelmesi beklenen kaymakama servis edilecektir. Haceli kuzuyu bahçede kesip postunu çıkarır. Muhtarın karısı Bayram'ın tepkisinden çekinse de yanlışlık olmuş diyerek eğlenirler.

Haceli, Bayram'dan çaldığı kuzuyu keser.

Haceli'nin Sabrı Taştı. Haceli, muhtarın evinde Bayram'ın kuzusunu keserken kerpiçlerinin kırıldığı haberini alır. Un ufak olmuş kerpiçlerini görünce çok sinirlenir. Koşarak Bayram'ın evine gelir ve bahçede çamaşır yıkamakta olan Hatça'ya saldırır. İrazca müdahale etse de Hatça'yı kurtaramaz. Sonra Bayram yetişir ve Haceli'yi sopayla döver. Bu sırada köy ahalişi toplanır. Haceli ve Bayram'ı ayırırlar. Haceli bir kez daha muhtara sığınır. Muhtar olayın taraflarını çağırır ancak bu bir tuzaktır.

Haceli, kırılan kerpiçleri görür.

Haceli, avluda çamaşır yıkayan Hatça'ya saldırır.

Hatça Bayılır. Bu sırada Hatça merdiven çıkarken bayılır ve Irazca'nın kollarına yığılır. Kanaması başlar. Irazca komşuları çağırır, Hatça'yı onlara emanet eder. Kendisi de Bayram'a haber vermeye gider. İçinde kötü bir his vardır.

Bayılan Hatça'yı Irazca tutar.

Deli Mehmet'in Oğullarının Dayacağı. Haceli'nin kardeşleri Bayram'a pusu kurmuştur. Önce gözlerini, sonra el ve ayaklarını bağlayıp falakaya yatırırlar. Dayaktan sonra bir köşeye bırakıp giderler. Ardından odaya gelen Muhtar ve Haceli, olaydan habersizmişçesine Bayram'ı bulurlar. Muhtar Bayram'ı haksız olduğu konusunda uyarır. Kanunların Haceli'nden yana olduğunu söyler. Bayram'ı korkutup sindirir.

Haceli'nin kardeşleri Bayram'ı falakaya çekerler.

Irazca'nın Feryadı. Muhtarın evine gelen Irazca bahçede kesilmiş kuzusunun postunu görür. Muhtarı hırsızlıkla, Haceli'ni eşkıyalıkla suçlar. Yukarı çıkınca da dövülmüş ve azarlanmış olan Bayram'ı görür, çılgına döner. Onları hapse attıracağını söyler. Hatça'nın durumunu öğrenen muhtar ve Haceli endişelenir.

Kuzularının çalındığını ve oğlunun dövüldüğünü öğrenen Irazca, muhtara ve Haceli'ye isyan eder.

Hatça Bebeğini Düşürür. Irazca Ali Dayı'nın da desteğiyle Bayram'ı eve getirir. Kuzu hırsızlığını ve Bayram'ın dövülmesini de anlatır. Bayram ve Irazca eve vardıklarında, bebeğin düştüğünü öğrenirler. Hatça'nın de hayati tehlikesi vardır. Zaten acı çekmekte olan Bayram bu haberler karşısında iyice yıkılır.

Hatça'nın bebeğini düşürdüğünü öğrenen Bayram yıkılır.

İdeal Devletin Simgesi Kaymakam. Olanlar karşısında Irazca, son çare olarak kaymakama şikâyete gitmeye karar verir. Muhtar önderliğindeki köy ahalisinden önce kaymakama karşılayan Irazca tüm olanları ona anlatır. İdeal devletin simgesi olarak ideal bir devlet memuru/yönetici olarak resmedilen kaymakam atından inerek Irazca'yı dinler.

Irazca kaymakama olanları anlatır.

Muhtarın Karşılama Merasimi. Bu sırada muhtar, köy ahalisini arkasına katmış, kaymakama nasıl davranılacağı konusunda komutlar verir. Ancak kaymakam, karşılama merasimine kızar, onun derdi köyün ve köylünün sorunlarını öğrenmektir. Muhtar ise köydeki küçük iktidar alanını korumak ve kaymakama hoş görünmek istemektedir.

Köylülerin karşılama merasimi

Kaymakam Son Sözü Söyler. Hacı'nın ev yerine gelen kaymakam, köy arazisinden ev yeri satılmasına izin vermez. Onu gören İrazca gelininin durumunu da hatırlatır. Kaymakam savcılığa başvurmasını önerir.

İdeal devletin ideal kaymakamı olaya el koyar.

Çark Eden Muhtar. Kaymakam için hazırlanan sofra köylülere kalmıştır. Muhtar kaymakamın tavrı üzerine fikrini değiştirir, Hacı'yi suçlar, kendini kurtarma derdine düşer. Hacı'nın kardeşleri ise bu yenilgiyi kabullenmek istemez. Ancak bu kez de Ali Dayı açıkça Bayram'dan yana olduğunu söyler. Bu sırada muhtar köyün bekçisini sıhhiyeciyi çağırmak için yollar.

Muhtar, Hacı'yi suçlar.

Hacı'den Geri Adım. Hacı başta direnmek istese de kendi kazdığı temelleri doldurmak zorunda kalır. Bebeğin düşmesiyle tüm sorumluluk ona kalmıştır. Kendi karısı bile onu haksız bulmaktadır. Ancak Hacı'nın kardeşlerinin bu işin peşini bırakmaya niyetleri yoktur. Neyse ki gelen sıhhiyeciyi Hatça'nın hayatını kurtarır.

Hacı kendi kazdığı temelleri doldurmak zorunda kalır.

İmamın Öğüdü. İmam camide verdiği vaazda kötülüğe kötülükle karşılık verilmemesini dolayısıyla olayın kapanmasını önerir. Bu dünyada yapılanların bedelini öbür dünyaya ve Allah'a havale etmektedir. Bu sahnede din adamlarının da güç sahibi muhtar ve Haceli'nden yana tavır aldıkları gösterilir. Filmin başında sorgulamak yerine her şeye rıza gösterip şükür eden imam bir kez daha eleştirilir.

İmam, vaazinde olayın kapanmasını öğretler.

Sıhhiyecinin Öğüdü. Sıhhiyeciyeye danışan İrazca da benzer bir tutumla karşılaşır. Sıhhiyeciyeci, bu işin peşini bırakmasını, muhtarın ve Haceli'nin güçlü insanlar olduklarını söyler. Haceli'nin hapis yatmasının bir anlamı olmadığını anlatır. Haceli ev yapımından vazgeçmiş ve tedavi masraflarını karşılamıştır. Bunlar, İrazca ve ailesi için önemli kazançlardır, elde ettikleriyle yetinmeleri önerilir.

Sıhhiyeciyeci de olayın peşini bırakmalarını öğretler.

Yılanın Öcü, İrazca'nın Öcü. Bu sırada Sultan'ı yılan sokar, hepsi birlikte onun evine koşarlar. Herkes Sultan'ın hayatını kurtarmaya çalışırken, İrazca başka düşünceler içindedir. İrazca o an yılanın aldığı intikamdan ilham alarak kararını verir. O da ailesinin başına gelenlerin hesabını soracak, intikamını alacaktır.

Karar anı: İnsan haysiyeti intikamını almayı gerektirir, yılanların yaptığı gibi...

Kağnıyla Çıkılan Adalet Yolculuğu. Irazca ve ailesi kağnıya binerek dava açmak üzere kasabanın yolunu tutarlar. Karşılarında yükselen dağlar, önlerine daha başka engellerin çıkabileceğinin habercisi olsa da bu intikam alınacaktır. Filmin başında köhne zihniyetin simgesi olan kağnı, bu kez adalet arayışında bu gariban köylü ailenin aracı olmuştur.

Aile, resmi şikâyette bulunmak üzere kağnıyla yola çıkar.

Bu kez arkadan görüntülenen Irazca ve ailesinin önünde engeller olsa da yola devam ederler.

